

Já, Robot (1950): Isaac Asimov (1920-1992)

Autor

- Americký sci-fi spisovatel narozený v Rusku
- židovský původ
- nikdy se nenaučil Rusky (rodiče mluvili jidiš), jeho rodiče po jeho narození emigrovali do Ameriky
- napsal přes 300 vědeckých a vědecko-populárních knih
- je autorem zákonů robotiky
- vystudoval biochemii na Kolumbijské univerzitě v NY
- nebyl odveden do války kvůli jeho krátkozrakosti
- zemřel z důsledku nemoci AIDS, chytil to přes infuze o 9 let dříve
- trpěl klaustrofilií, což ovlivnilo jeho tvorbu → román Ocelové jeskyně: lidé žijí v podzemních městech a bojí se otevřeného prostoru
- bál se létat letadlem, paradoxně však např. Nadace je plná kosmických letů a meziplanetárních válek
- Nestavěl se proti náboženství jako takovému, ale byl proti spoléhání se na víru v neověřitelné, že neověřené (byl to vědec)
- nejznámější je série Nadace (sci-fi)
- Roboti jsou také významnou součástí jeho díla → pojem převzal z díla K. Čapka, ale nesouhlasil s Čapkovou ideou toho, jak by měli roboti vypadat.

Rozbor

- **literární druh:** epika
- **literární forma:** próza
- **žánr:** sci-fi, povídkový soubor s rámcem
- **umělecký směr:** sci-fi
- **časoprostor:** budoucnost 1996-2046 (v současnosti již částečně současnost), země, merkur, hyperzákladna, vesmírná stanice, těžební asteroid
- **kompoziční výstavba:**
- **vyprávěč:** er-forma v povídkách (ich-forma v rámci z pohledu novináře)
- **vyprávěcí způsob:** pásmo vyprávěče, pásmo postav
- **typy promluv:**
- **jazyk:** spisovný, odborné výrazy
- **literárně-historický kontext:**
- **motivy:** roboti, vesmír, pokrok, zákony robotiky, kapitalismus, vědecký pokrok, politika
- **téma:** Problematizace Asimovových zákonů robotiky
- povídkový soubor 9 sci-fi povídek
- Národní americká společnost pro výrobu robotů, a. s.
- rámeček → vzpomínky doktorky calvinové během interview s vlezlým novinářem
- Řeší se odchylky robotů od zákonů pomocí robopsychologie → exaktně se zkoumají příčiny a kauzality chování robota (např. posouvání hranic zákonů k potřebě vykonávané práce)
- kontrast mezi přemýšlením člověka a robota

Postavy

- Susan Calvinová: Robopsycholožka
- reportér Meziplanetární tiskové agentury
- Gregory Powell: přemýšlí více logicky
- Michael Donovan: víc skeptický než Powell
- Byers: prokurátor

Zákony robotiky

1. Robot nesmí ublížit člověku nebo svou nečinností dopustit, aby bylo člověku ublíženo.

2. Robot musí uposlechnout příkazů člověka, kromě případů, kdy jsou tyto příkazy v rozporu s prvním zákonem.
3. Robot musí chránit sám sebe před poškozením, kromě případů, kdy je tato ochrana v rozporu s prvním, nebo druhým zákonem.

Povídky

- **Robbie** (anglicky „Robbie“ nebo „Strange Playfellow“) - Westonovi pořídí své dceři Glorii chůvu, kterou je nemluvicí robot Robbie. Zatímco Glorie si jej zamiluje, její matce se přestane líbit. „Hra na honěnou“ (anglicky „Runaround“ nebo „Cycle Fermé“) - Mike Donovan a Greg Powell mají na Merkuru testovat nové roboty. Potřebují ale selen a tak pro něj vyšlou robota Rychlíka. Ten se přiblíží k selenovému jezírku a začne běhat kolem dokola dodržuje zákony robotiky.
- **Rozum** (anglicky „Reason“) - Mike Donovan a Greg Powell zkonstruují nový typ robota CHTR-1, jenž dokáže samostatně uvažovat. Robot nemůže pochopit, že ho stvořili lidé, tedy méně inteligentní bytosti než je on sám. Povídka vyšla v češtině i pod názvem „Dedukce“.
- **Chyt toho králíka!** (anglicky „Catch That Rabbit“) - Greg Powell a Mike Donovan mají vyladit nový typ robota, jenž má na starost dalších 6 robotů. Roboti přestávají pracovat, když je nikdo nesleduje, a chovají se podivně.
- **Lhář!** (anglicky „Liar!“) - povídka o robotovi, který umí číst myšlenky. Susan Calvinová se snaží rozluštit tuto záhadu.
- **Malý ztracený robot** (anglicky „Little Lost Robot“) - Susan Calvinová a Peter Bogert přilétají na Hyperzákladnu, kde mají vyřešit záhadu zmizení robota, jenž to dostal příkazem.
- **Únik** (anglicky „Escape“ nebo „Paradoxical Escape“) - na Národní americkou společnost pro výrobu robotů se obrátí konkurence, aby zadali svému robotovi přepoččet rovnic pro motor pro interstellární lety, jejich vlastní superpočítač se zhroutil, neboť se dostal do konfliktu se zákony robotiky.
- **Důkaz** (anglicky „Evidence“) - v probíhající volební kampani o místo starosty nařkne Francis Quinn svého rivala Stephena Byerleye z toho, že je robot. Je na Byerleym, aby dokázal opak.
- **Konflikt nikoli nevyhnutelný** (anglicky „The Evitable Conflict“ nebo „Conflict Evitable“) - robopsycholožka Susan Calvinová je pozvána do kanceláře k Stephenu Byerleymu. Ten má pocit, že stroje řídící světovou ekonomiku nefungují, jak mají.